

Kulturnämnden

Lättläst media och minoritetsspråk på biblioteken

Förslag till beslut

Kulturnämnden noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Kulturnämnden har gett kultur-och fritidsenheten i uppdrag att redovisa hur många titlar av lättläst media respektive bibliotek har, samt hur många titlar biblioteken har av minoritetsspråken.

I 5 § bibliotekslagen (2013:801) anges att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och de personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på:

1. de nationella minoritetsspråken
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska

I proposition 2012/13:147 Ny bibliotekslag står att bestämmelsen inte innebär att alla bibliotek inom det allmänna biblioteksväsendet i de egna samlingarna måste kunna erbjuda litteratur på de nämnda språken. För att uppfylla de krav som ställs kan biblioteken använda sig av fjärrlån och samverka med andra bibliotek i syfte att erbjuda litteratur och information på dessa språk.

Sveriges officiella biblioteksstatistik redovisar varje år bibliotekens bestånd av medier på minoritetsspråken. Utifrån biblioteksstatistiken kan det sägas att antalet titlar på de nationella minoritetsspråken är obefintliga eller mycket få i förhållande till storleken på övrigt bestånd. Det är också stora skillnader mellan olika län vad gäller tillgång till fysiska medier på nationella minoritetsspråk.

Biblioteken i Nacka har 2140 exemplar av Lättlästa böcker. Gällande minoritetsspråken finns det 1297 exemplar på finska, fem exemplar på jiddisch, ett exemplar på meänkieli, 36 exemplar på romani chib samt 25 exemplar på samiska.

Bedömningen är att det finns två utvecklingsområden där biblioteken i Nacka i samråd med de nationella minoriteterna, skulle kunna bidra mer till att främja och synliggöra de nationella minoriteterna och minoritetsspråken och samtidigt följa bibliotekslagen:

- Synliggöra oavsett efterfrågan
- Samverkan kring media och aktiviteter

Ärendet

Kulturnämnden har gett kultur- och fritidsenheten i uppdrag att redovisa hur många titlar av Lättläst media respektive bibliotek har, samt hur många titlar biblioteken har av minoritetsspråk.

All biblioteksverksamhet i Nacka kommun ska erbjuda ett varierat medieutbud och bibliotekstjänster som främjar individens utveckling. Folkbibliotekens verksamhet ska kännetecknas av allsidighet, öppenhet, hög kvalitet och kreativitet i takt med samtiden. Biblioteken har en viktig funktion som fria, neutrala mötesplatser för gemenskap i samhället där medborgarna kostnadsfritt kan låna media och ta del av ett brett informations- och kulturutbud. Bibliotekens nuvarande och kommande mediasamling är gemensam och ägs av Nacka kommun. Den ska vara tillgänglig och sökbar för alla medborgare, detta gäller alla sex bibliotek oavsett driftsform.

1 januari 2010 trädde lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk i kraft i Sverige. I språklagen (2009:600) anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.

I 5 § bibliotekslagen (2013:801) anges att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och de personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska
3. lättläst svenska

I proposition 2012/13:147 Ny bibliotekslag står att bestämmelsen inte innebär att alla bibliotek inom det allmänna biblioteksväsendet i de egna samlingarna måste kunna erbjuda litteratur på de nämnda språken. För att uppfylla de krav som ställs kan biblioteken använda sig av fjärrlån och samverka med andra bibliotek i syfte att erbjuda litteratur och information på dessa språk.

Kungliga biblioteket konstaterar i sin rapport, Biblioteken och de nationella minoritetsspråken (Kungliga biblioteket 2018) att det med all tydlighet finns tre prioriterade målgrupper och därmed tre skilda uppdrag – tre grupper som alla ska ha sin plats i bibliotekens verksamhet. Däremot finns det andra formuleringar som inte är lika precisa exempelvis ”...ägna särskild uppmärksamhet”. Lagen skriver inte heller fram vad det allmänna biblioteksväsendet förväntas utföra i förhållande till de nationella minoriteterna.

De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Samiska är ett språk med flera varieteter. Detta påverkar utgivningen som idag är liten i Sverige. Även för meänkieli är utgivningen liten vilket förklaras av att skriftspråket är relativt ungt för språket som länge varit muntligt. Romani chib består liksom samiskan av

många varianter och har också en lång muntlig berättartradition, faktorer som försvårar utgivningen.

Litteratur på jiddisch produceras i hela världen och inköpen måste till stor del göras utomlands eftersom utgivningen i Sverige är mycket liten. Detta kräver specialiserade kunskaper om inköp globalt samt att de kommunala upphandlingsreglerna för biblioteken gör det många gånger svårt att köpa enstaka titlar. Det begränsade utbudet gör det svårt att hålla ett aktuellt och intressant bestånd.

Under hösten 2017 genomförde Kungliga biblioteket en kvalitativ enkät som skickades ut till alla regionala biblioteksverksamheter inklusive ett antal folkbibliotek. De flesta bibliotek uttryckte att medieutbudet av minoritetsspråk är för litet och att samarbete mellan regionerna skulle utveckla och förbättra servicen till Sveriges minoritetsgrupper. Regionbiblioteket har initierat ett samarbete för att försöka hitta mediasamverkan mellan kommunerna i Stockholm. Ett första möte har ägt rum i januari 2018.

Sveriges officiella biblioteksstatistik redovisar varje år bibliotekens bestånd av medier på minoritetsspråken. Utifrån biblioteksstatistiken kan det sägas att antalet titlar på de nationella minoritetsspråken är obefintliga eller mycket få i förhållande till storleken på övrigt bestånd. Det är också stora skillnader mellan olika län vad gäller tillgång till fysiska medier på nationella minoritetsspråk. Beståndet är väldigt ojämnt fördelat över landet och merparten är koncentrerat till några folkbibliotek i norr och till Stockholm, som tidigare var delansvarig för den nationella fjärrlåneverksamheten. Idag är det Umeå som ansvarar för fjärrlån på en nationell nivå.

Redovisning av lättläst svenska och minoritetsspråk på Nackas bibliotek

Antal exemplar per bibliotek¹

Medietyp	Diesel	Fisksätra	Nacka Forum	Orminge	Saltsjöbaden	Älta
Lättläst svenska	1 213	1 442	2 339	1 958	1 022	1 126

Antal exemplar per bibliotek²

Minoritetsspråk	Diesel	Fisksätra	Nacka Forum	Orminge	Saltsjöbaden	Älta
Finska	10	641	273	282	3	88
Jiddisch		4		1		
Meänkieli		1				
Romani chib		19	11	5		1
Samiska		16	8	1		

¹ Bibliotekssystemet BOOK-It kan inte redovisa titlar per bibliotek

² Bibliotekssystemet BOOK-It kan inte redovisa titlar per bibliotek

Kultur- och fritidsenheten har initierat ett möte med biblioteken som kommer att äga rum efter sommaren där vi ska fokusera på att utveckla mediebeståndet av minoritetsspråken samt att informera både internt och externt. Enheten konstaterar att det finns två utvecklingsområden där biblioteken i samråd med de nationella minoriteterna, skulle kunna bidra mer i att främja och synliggöra de nationella minoriteterna och minoritetsspråken och samtidigt följa bibliotekslagen.

- **Synliggöra oavsett efterfrågan.** Biblioteken kan informera och öka kunskapen och förståelsen om de nationella minoriteterna i samhället genom att synliggöra de nationella minoriteterna och minoritetsspråken.
- **Samverkan kring medier och aktiviteter.** Biblioteken kan tillhandahålla medier, kultur och programverksamhet på minoritetsspråken mer effektivt genom samverkan.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget medför inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Förslaget innebär att media och information på minoritetsspråken tillgängliggörs för barn. Genom samråd och olika typer av samarbeten kan biblioteken bidra till revitalisering av språken och kulturerna som bidrar att barn får kunskap om minoriteterna och minoritetsspråken.

Tuula Aula
T.f. Enhetschef
Kultur – och fritidsenheten

Lars Nilsson
Sakkunnig bibliotek kultur
Kultur – och fritidsenheten